

ISSN: 2617-9334

ЛЮДИНА. СУСПІЛЬСТВО. ДЕРЖАВА.

НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИЙ ЖУРНАЛ

№ 2/2023

PERSON. SOCIETY. STATE.

SCIENTIFIC AND POPULAR JOURNAL

Людина. Суспільство. Держава.: науково-популярний журнал.
Періодичне видання. – №2, 2023. – 30 с.

Person. Society. State.: Scientific and Popular Journal. - № 2, 2023. – 30 p.

У журналі зосереджена увага на осмисленні процесів, що відбуваються в сучасному суспільстві, зокрема, здійснюється аналіз сучасних політичних, правових, релігійних, культурних, соціальних, освітніх та інших процесів, а також окреслюються проблеми взаємодії громадянського суспільства і державних інститутів.

Збережено авторську редакцію. Відповідальність за грамотність, точність наведеної інформації, автентичність цитат несуть автори статей. Редакція журналу може не поділяти думки авторів.

Для широкого кола читачів: науковців, викладачів, учителів, студентів та усіх, хто цікавиться сучасними соціогуманітарними проблемами.

Редакційна колегія:

*Посвістак О.А., докторка психологічних наук, доцентка
Дем'янюк М.Б., кандидатка філологічних наук, доцентка
Заславська О.О., кандидатка політичних наук, доцентка
Козаченко С.М., кандидатка педагогічних наук, доцентка
Ювсечко Я.В., кандидат філософських наук, доцент*

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
ХМ № 823/310Р від 02.12.2016 р.

INTERNATIONAL STANDARD SERIAL NUMBER: 2617-9334
Assigned by the International Centre for the Registration of Serial Publications
(Paris, France)

© Автори статей, 2023
© Редакція журналу, 2023

ЗМІСТ

Борисенко Д., Козаченко С. ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СІНГАПУРУ ТА ТАЇЛАНДУ.....	4
Васильєв Є., Заславська О. ІЗРАЇЛЬСЬКО-ПАЛЕСТИНСЬКИЙ КОНФЛІКТ: ПРИЧИНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРІШЕННЯ.....	6
Зварич О., Заславська О. ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИКИ: ВІД ТРАДИЦІЙ ДО ІННОВАЦІЙ.....	9
Зібер О., Заславська О. К ДЕМОКРАТИЧНІ РЕЖИМИ VS. НЕДЕМОКРАТИЧНІ РЕЖИМИ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ.....	12
Климчук О., Посвістак О. СВОБОДА ЧИ БЕЗПЕКА. ЩО ОБРАЛИ/ОБЕРУТЬ ДЛЯ СЕБЕ УКРАЇНЦІ?.....	16
Мельник Д., Козаченко С. СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА: ПЕНСІЙНА РЕФОРМА ТА СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА.....	19
Чабаненко В., Посвістак О. ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ТА АКТИВІЗМ В УКРАЇНІ.....	23
Ротенберг В., Лютко Н. КОХАННЯ З ПОГЛЯДУ ФІЛОСОФІЇ.....	26
Семенчук С., Лютко Н. «УКРАЇНСЬКЕ» ЯК КУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН: ЗГАДАТИ МИНУЛЕ, АБИ ПОБУДУВАТИ МАЙБУТНЄ.....	28

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СІНГАПУРУ ТА ТАЇЛАНДУ

**Дар'я Борисенко
Світлана Козаченко**

Політична культура Сінгапуру

Сінгапур – місто-державу, яка входить до співдружності націй. Ця держава отримала незалежність від Великобританії та змогла створити сильне громадянське суспільство.

Політична культура Сінгапуру є змішаною, що поєднує в собі елементи меритократії, расової гармонії та демократичних цінностей.

Меритократія є однією з найважливіших цінностей у сінгапурській політичній культурі. Це означає, що люди повинні отримувати посади та привілеї на основі своїх заслуг, а не на основі свого соціального походження або політичних зв'язків. Цей принцип відображається у сінгапурській системі освіти, яка надає рівні можливості для всіх, незалежно від їхнього походження.

Сінгапур є багаторасовою країною, де проживає понад 40 етнічних груп. Влада Сінгапуру вживає заходів для зміцнення расової гармонії, зокрема через програми освіти та пропаганди. Як не дивно, їм це вдалося зробити, бо дивлячись на сусідні держави, де проживають декілька етносів, можна побачити міжусобиці та конфлікти між ними.

Також політична культура Сінгапуру залежить рівня економічного розвитку. Сінгапур є однією з найбагатших країн світу. Уряд Сінгапуру вживає заходів для забезпечення економічного зростання та добробуту громадян.

Можна виділити, що політика займає чи не найперше місце в буденному житті сінгапурців. Здебільшого молодь цікавиться політичними новинами, порядком денним, оцінює ті чи інші дії влади. Також там розвинутий рівень громадянського суспільства, народ знає чого він хоче від влади та активно долучається до політичного життя.

Загалом, політична культура Сінгапуру є складною та багатогранною. Можна зробити висновки з вищесказаного про те, що у Сінгапурі «громадянська культура», в якій переважає активістська політична культура із збереженням елементів парафіяльної та підданської. Незважаючи на наявність в цій країні 40 різних етносів, можна стверджувати, що у них гомогенна політична культура, де існують конкуруючі, але взаємодоповнюючі цінності, взаємна терпимість, які створюють умови для консенсусу та прагматичного політичного курсу. Дивлячись на розташування країни, можна було б сказати, що Сінгапур держава зі Східним типом політичної культури, але Великобританії вдалося залишити, як наслідок, західні цінності, які вдало прижилися. Тому я можу характеризувати Сінгапур як країну Західної цивілізації.

Політична культура Таїланду

Таїланд є однією з небагатьох країн Азії, яка ніколи не була колонізована. Це призвело до того, що тайська політична культура зберегла багато традиційних елементів, таких як поклоніння королю та його символічній ролі в суспільстві.

Таїланд – конституційна монархія, з нестабільною політичною системою, у якій за останніх 50 років змінилося 40 урядів, 14 конституцій та відбулося більше 20 військових переворотів.

Взагалі, тайці вважають політику далекою, бо втомилися від певної політичної кризи, яка трапляється час від часу, особливо політичних конфліктів останнього десятиліття.

Незважаючи на те, що переважну більшість населення становлять тайці, що сповідують буддизм, також там є частина мусульман, які інколи створюють заворушення проти уряду та конфліктують з іншими етнічними групами. Також Таїланд налічує понад 70 різних етносів, але на відміну від Сінгапуру, уряд не робить потужних кроків для створення расової гармонії.

Проаналізувавши участь у політичному житті громадян Таїланду, можна стверджувати, що там піддансько-партиципаторна культура, специфіка якої полягає в тому, що лише частині населення притаманна активістська позиція, (яка в принципі і здійснює перевороти проти дійсної влади) її поширенню заважає існуюча культура підданства, яка власне й не дозволяє остаточно сформуватися компетентній, свідомій більшості громадян. А склалася вона завдяки абсолютній монархії, яка згодом перетворилася на конституційну, але традиції поклонінню королю, пасивність в політичній участі не змогли викоринитися. Тайці є малоактивними та без ентузіазму підходять до політичних тем, і що не менш важливо, вони задоволені таким ходом речей. Вони вважають, що політика лише для політиків, а їхній обов'язок тільки проголосувати на виборах. Але не зважаючи, на це, є активна частина громадян, яка створює громадські організації, виходить протестувати проти влади та починає більшу демократизацію суспільства.

За класифікацією Г.Алмонда, я вважаю, що Таїланд можна віднести до змішаний, або доіндустріальний типу політичної культури. Через нестабільну політичну систему, людям притаманно шукати харизматичних лідерів, які не подобаються усім верстам населення, через це різні суспільні групи часто мають різне бачення вирішення проблем, як наслідок, нестабільність і непередбачуваність є не відхиленням від норми. Але треба зазначити, що під впливом буддизму, тайці здійснювали владні перевороти безкровно.

За цивілізаційним підходом Таїланд країна Східної цивілізації, де народ тяжіє до авторитарного типу правління, при тому, що Таїланд демократична держава, пошуку харизматичного лідера, сакралізація правителя (короля) та відсутність переконання в необхідності контролю за його діяльністю, домінування місцевих прав і звичаїв над формальними настановами держави.

В останні роки в Таїланді спостерігається зростання політичної активності населення. Це пов'язано з рядом факторів, таких як економічні труднощі, корупція в уряді та політичні кризи. У 2014 році в Таїланді відбувся військовий переворот, який призвів до тимчасового припинення демократичного розвитку країни. Однак, у 2019 році в Таїланді відбулися парламентські вибори, на яких перемогла опозиційна партія «Пхра Тхай». Це свідчить про те, що активна частина тайців все ж таки прагнуть до демократизації своєї країни.

Не зважаючи, що ці Сінгапур та Таїланд географічно знаходяться поруч - це країни з різними політичними культурами. Сінгапур має більш стабільну політичну систему та активістську політичну культуру. Це пов'язано з тим, що у Сінгапурі існує більш відкрита політична система, яка дозволяє громадянам брати активну участь у політичному процесі. Таїланд, з іншого боку, має більш пасивну політичну культуру, яка пов'язана з традиційними цінностями тайського суспільства. Також можна сказати, що Сінгапур та Таїланд відображають різні підходи до політичного управління та культури. Сінгапур, який високо цінує меритократію та розмаїття, спрямований на досягнення стабільності та економічного розвитку. У Таїланді, з історією нестабільності та політичних конфліктів, спостерігається менш активне громадянське суспільство, але останні події свідчать про зростання інтересу та політичної активності серед населення.

ІЗРАЇЛЬСЬКО-ПАЛЕСТИНСЬКИЙ КОНФЛІКТ: ПРИЧИНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРІШЕННЯ

**Єгор Васильєв,
Ольга Заславська**

Історія конфлікту між Палестиною та Ізраїлем

Південно-східний регіон майже завжди виявлявся місцем тих чи інших конфліктів. Не просто так за цим регіоном закріпився неофіційний статус “порохової бочки”. Таким чином, в рамках цієї науко-популярної публікації буде розглянуто один із них.

Початок Ізраїльсько-Палестинського конфлікту виникає зі спору за територію, на якій розташований сучасний Ізраїль. В період з 1516-1917 ця територія належала Палестині у складі Османської імперії. В ті часи на цій території населення палестинських арабів переважало населення євреїв, однак, з плином часу євреї збільшували свою кількість завдяки еміграції. Оскільки євреї на той час не мали власної держави та постійно стикалися з проявами антисемітизму в інших країнах, деякі євреї прагнули об’єднатися і зробити це саме на палестинській території, оскільки вважали Обітовану, Святу землю (тер. сучасного Ізраїлю) своєю територією. Додержавні єврейські громади носили назву Ішув, вони зіграють свою роль у наступних подіях.

Під час першої світової війни, Британія в боротьбі з Османською імперією успішно проводить Синайську та Палестинську військову кампанію, не без допомоги ішувських розвідданих та п’ятитисячного єврейського легіону у складі британської армії. У 1920 Британія встановлює свою владу на території Османської Палестини згідно з мандатом на Палестину, який був наданий Лігою Націй і який також передбачав створення на цій території “національного дому для євреїв”. Звісно це стало причиною нової хвилі єврейської еміграції. Такий стан речей обурював арабів, що проживали в Палестині. Також разом з цим британське керівництво знизило військовий контингент на цій території, через що у тому ж 1920 році стали можливі заворушення між євреями та арабами на фестивалі Небі Муси. Після цих подій керівництво Ішуви створило Хагану (загальнонаціональну оборонну організацію). Хагана допомогла британській армії придушити арабське повстання 1936-1939 років, що змінило баланс сил у Палестині на користь Ішуви, однак Британія все рівно прагнула уникати повного антагонізму арабів. Таким чином, була спроба створити на цій території дві держави арабську та єврейську, однак, це рішення було відхилено і через деякий час окружний британський комісар був убитий арабським бойовиком. Британія задля спроби утихомирити арабські ворожі настрої випустила Білу книгу 1939 року. Ця книга була обмеженням для еміграції та купівлі землі для євреїв. У відповідь на це євреями було створено воєнну організацію відгалуження від Хагани, яка стала проводити різні операції проти британців. Ці диверсії були тимчасово припинені під час другої світової війни, проте після неї відновилися. Зростаючі єврейські повстання в Палестині змусили відмовитися Британію від цієї території. Так у 1947 британський уряд оголосив, що повертає мандат Лізі Націй. Британський мандат був скасований і створення Держави Ізраїль було підтверджено резолюцією Генеральної Асамблеї ООН. Ця резолюція передбачала окрім створення єврейської держави, також створення окремої держави для палестинців Сектору Газу та Західний беріг ріки Йордан, це влаштовувало євреїв, але зовсім не влаштовувало арабів.

Рішення Єврейської Національної Ради про створення єврейської держави у 1948 вже на наступний день зустрілося нападом на новоутворену державу низкою арабських держав

(Єгипет, Ємен, Сирія, Саудівська Аравія, Ліван, Ірак, Йорданія). Хоча спочатку арабська коаліція перемагала захопивши центральну частину Ізраїлю, євреї врешті перемогли, не без військової допомоги зі сторони США та СРСР. На правах переможця Ізраїльська територія була збільшена за рахунок скорочення виділених організацією ООН під палестинську державу території Сектору Газу та Західного берегу ріки Йордан. Незважаючи на припинення бойових дій між Ізраїлем та рядом арабських країн, всім було зрозуміло що перемир'я носить тимчасовий характер, адже навіть на мирних угодах з євреями арабські делегати спілкувалися лише через представників ООН.

Наступний конфлікт розгорівся в 1967, коли після тривалої мобілізації в арабських країнах навколо Ізраїлю та перехоплених розмов про плани арабських країн напасти на Ізраїль, той вирішає завдати превентивний удар своїми військовими повітряними силами по ВПС Єгипту, Йорданії, Сирії та частково Іраку, на той момент вони були основними загрозами для Ізраїлю. Ця війна отримала назву шестиденна і завершилася захопленням Ізраїлем Сектору Газу, Західного берегу ріки Йордан, Синайського півострова та Голанських висот. Проте Рада Безпеки ООН змусила Ізраїль вивести свої війська зі всіх окупованих під час війни територій, а також наголосила про пошану та визнання суверенітету, територіальної цілісності та політичної незалежності кожної держави в даному районі та їх права жити в безпечних та визнаних кордонах. Так утворилися сучасні кордони Ізраїлю та кордони автономних регіонів Сектора Газу та Західного берегу, які частково визнані арабськими державами як держава Палестина.

Особливості палестинців, які заважають миру з Ізраїлем

Окрім в цілому ганебного ставлення арабів та євреїв один до одного, існує також ще одна особлива перепона для мирних відносин між ними. Це схильність палестинського населення встановлювати на територіях, де вони перебувають, терористичні режими. Саме це пояснює чому у сучасному світі арабські країни відмовляються приймати палестинських біженців. Приклади: Туреччина, Єгипет, Йордан, Саудівська Аравія, Об'єднані Арабські Емірати, навіть в країні Ліван, не дивлячись на те, що палестинські біженці є, але вони не можуть отримати статус громадянина, попри те що народилася вже там. Навіть на своїй території Сектор Газу палестинці привели до влади терористичну організацію ХАМАС, але я пропоную розглянути історію як це відбувалося і в інших арабських країнах.

В 1967 після завершення шестиденної війни, велика кількість палестинських біженців разом з ОВП – Організацією Визволення Палестини (прародителька ХАМАС) прибувають в Йорданію. Там ОВП починають будувати військову інфраструктуру та вербувати палестинських біженців у свої ряди, в Йорданські аеропорти вони приганяли викрадені міжнародні літаки. З часом ОВП взагалі почали вважати Йорданію своєю територією, через що почали державний переворот, який отримав назву “Чорний вересень”. Закінчилася ця боротьба перемогою Йорданського уряду, бойовики ОВП втекли в Ліван разом з близько 150 тисячами палестинських біженців, яких вигнала Йорданія звинувативши в співпраці з ОВП.

У Лівані ОВП знову будує військову інфраструктуру, провокує громадянську війну і займає південну частину Лівану, використовуючи цю територію для обстрілів Ізраїлю. Це вимушує Ізраїль втрутитися в громадянську війну в Лівані на боці уряду, що призвело до його перемоги. Після цього Ліван сильно обмежив права палестинських біженців.

Наступна країна Кувейт. Там проживало близько 300 тисяч палестинських біженців. Коли в Кувейт вторглася Іракська армія на чолі з Саддамом Хусейном, палестинці почали активно підтримувати інтервентів. Після окупації Кувейту Іраком у війну втрутились США,

які вигнали Іракську армію і поновили уряд Кувейту. Після війни уряд вигнав палестинських біженців зі своєї території, аргументуючи це загрозою національній безпеці з їх боку.

Саме після Кувейту ряд арабських країн засудили палестинців і змінили своє відношення до них на більш негативне. Ці приклади наочно демонструють небезпеку палестинців. Якщо вони здатні створювати загрозу для державних режимів у країнах інших арабів, то що говорити про державний режим євреїв.

Чи можливо вирішити цей конфлікт?

Для відповіді на це питання потрібно розглянути які спроби для цього вже були здійснені.

По перше, Кемп-девідські угоди, не дивлячись на масові терористичні акти палестинців проти євреїв, наприклад теракт 1972 в Мюнхені, в 1978 відбулася зустріч між представниками Єгипту, США та Ізраїлю, результатом цієї зустрічі стало підписання мирного договору між Єгиптом та Ізраїлем, а також спроба розв'язання палестинської проблеми шляхом надання обмеженого самоврядування палестинцям Західного берега річки Йордан і сектора Гази. Ці території, однак, протягом п'яти років мали залишатися під управлінням ізраїльської адміністрації. У відповідь на це ряд арабських держав прийняли рішення про розірвання відносин з Єгиптом і застосування проти нього економічних санкцій.

По друге, після арабського повстання, названого першою палестинською інтифадою, яке мало на меті визволення Сектору Газу та Західного берегу від влади Ізраїлю, між ОВП та Ізраїлем в періоді 1993-1995 проходять переговори в Осло, результатом яких стало надання статусу автономії та створення палестинської національної адміністрації, а також палестинські представники отримали статус держави-спостерігача в ООН.

По третє, варто відмітити інцидент з Храмовою горою та план одностороннього розмежування. Незважаючи на те, що Храмова гора також має сакральне значення для Іудеїв як і для мусульман, Ізраїль дозволив арабам збудувати там мечеть. Однак, у 2000 році цю мечеть відвідав Аріель Шарон, на той момент ізраїльський політик, через що обурилися палестинці. Вони у відповідь на це почали жбурляти каміння у Стіну Плачу, це спровокувало ізраїльську поліцію, яка використала сльозоточивий газ та гумові кулі. Палестинські бойовики оголосили другу інтифаду, що викликало нову хвилю агресії арабів до євреїв. У 2005 Ізраїльське керівництво приймає радикальне рішення, заради чергової спроби встановлення миру з палестинцями вони вводять військових у Сектор Газу, які насильно екстрадують євреїв на територію Ізраїлю з єврейських поселень на території Гази, ця подія отримує назву “план одностороннього розмежування”.

Однак, всі ці спроби не завершилися успіхом і надалі відбувалися та відбуваються конфлікти між Ізраїлем та Палестиною. Операція “Литий свінець” 2008-2009, Ізраїльсько-палестинська криза 2021 та зрештою вторгнення ХАМАСУ в Ізраїль 2023. Деякі вчені наголошують про можливість завершення цього конфлікту шляхом повного визнання незалежності Палестини, але спираючись на раніше згадані тут речі, це можна поставити під сумнів. Адже, по всьому світу мітингуючи араби кричать гасло “Вільна Палестина від ріки до ріки”, яке означає ліквідацію Ізраїльської держави. В свою чергу Ізраїльське керівництво після вторгнення ХАМАСУ 2023, пообіцяли ліквідувати самостійність Сектору Газу. Все це вказує на ймовірно єдине трагічне вирішення цього питання Схоже, завершити цей конфлікт може лише в кращому випадку переселення однієї зі сторін, а хто це буде покаже історія.

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИКИ: ВІД ТРАДИЦІЙ ДО ІННОВАЦІЙ

Олександр Зварич,

Ольга Заславська

Українська музика починає свій відлік з IX століття – часів Київської Русі і в своєму розвитку охоплює практично всі типи музичного мистецтва — народну і професійну, академічну і популярну музику. Сьогодні українська музика звучить в Україні та далеко за її межами, вона є предметом вивчення науковців. Музичність та співучість є одними з характерних рис українського народу, музичні традиції на території сучасної України сягають прадавніх часів. Знайдені київськими археологами в околицях Чернігова музичні інструменти — тріскачки з бивнів мамонта датують віком 20 тисяч років. Загалом первісне музикування мало синкретичний характер — пісня, танець і поезія були злиті в нерозривній єдності і, найчастіше, супроводжувало обряди і церемонії, ритуали, трудовий процес тощо. В музиці люди вбачали захист від нечистої сили, поганого сну, від зурочення. Існували в людей і спеціальні магичні награвання для забезпечення родючості ґрунту і плодovitості худоби. Український музичний фольклор є одним із найбагатших серед музичного фольклору європейських народів: дослідники нараховують до 500 000 українських народних пісень. Тому те, що дійшло до нашого часу в записах і в народній пам'яті, - це справжній музичний скарб.

Починаючи з XV–XVI століттях історичні думи та пісні стають одним із найяскравіших явищ української народної музики, своєрідним символом національної історії та культури. Творцями і виконавцями історичних пісень та дум називали кобзарями. Найвідомішим кобзарем був Остап Вересай — кобзар, виконавець народних дум, історичних, побутових, жартівливих та сатиричних пісень. Остап Вересай був блискучим імпровізатором. Його репертуар невеликий: шість дум, декілька сатиричних та гумористичних пісень та пісень релігійного змісту, зокрема дуже популярна в той час пісня «Про правду й неправду».

Становлення професійного мистецтва на українських землях почалося з церковної музики, яка стала розвиватися після прийняття християнства в Києві. Серед професійних композиторів найбільше прославилися М. Березовський, Д. Бортнянський та А. Ведель - найвизначніші представники українського музичного мистецтва другої половини XVIII-початку XIX століття. Вони творили в Україні, Росії та в Італії, писали інструментальну музику та опери. Це перші українські композитори, опери яких з успіхом були поставлені в Італії. Вони створили «золоту добу» в історії української церковної музики.

Музичне мистецтво розвивалося за своїми законами. Однак вплив на нього мала й соціокультурна ситуація. Суттєвою обставиною, яка негативно позначилася на розвитку української музичної культури, була відсутність своєї державності протягом цілої низки історичних періодів і входження українських земель до інших держав (Речі Посполитої, Австро-Угорської та Російської імперій), де вони зазнавали національного гноблення. Зокрема у Наддніпрянській Україні, яка належала до Російської імперії, різні заборони щодо виконання творів українською мовою, їх видання, не давали українському музичному мистецтву розвиватися повною мірою. Крім того, в умовах заблокованості української культури, українські музиканти переїжджали в Польщу, у Росію та в інші країни. Там розгорталася їхня творчість, і вони сприяли розбудові тамтешніх культур.

Важливим періодом у розвитку української музики стало XIX ст. Активне звертання до фольклору, свідоме прагнення до національної самобутності музичного мистецтва, що було

характерним для епохи Романтизму, суттєво оновило українську музику й надало їй специфічних рис. Українська музика набула національної своєрідності в усіх жанрах. У цьому значна заслуга Миколи Лисенка, який вперше в Україні створив музику, у якій поєднано високу професійність і виразну національну самобутність.

Прихід радянської влади на терени України ознаменувався низкою трагічних подій. Щоб придушити вільну думку, викликати страх, укріпити покору, сталінський режим розгорнув масові репресії. Було втручання комуністичних партійних органів у творчий процес митців і диктування напрямів розвитку музичного мистецтва. Ці органи здійснювали ідеологічний тиск, а з непокірними митцями жорстоко розправлялися. У такій ситуації витворився ідеологічно зорієнтований напрям музичного мистецтва (переважно у вокальних жанрах), який за змістом відповідав більшовицьким настановам. У сучасну публіцистику, наукову літературу увійшов образ «розстріляного відродження». 1921 року був вбитий чекістом М. Леонтович, а 1928 року було заборонено діяльність товариства його пам'яті. Найстрашніших втрат українське мистецтво понесло у 1930-ті роки. Жорстокої розправи зазнали митці кобзарського цеху. За різними підрахунками упродовж 30-х років московською владою було розстріляно від 200 до 337 кобзарів, бандуристів та лірників.

Деяке покращення політичної ситуації щодо розвитку музичного мистецтва припадає на 60-ті роки ХХ ст. У цей час розпочалася творча діяльність композиторів нового покоління – Мирослава Скорика, Леоніда Грабовського, Валентина Сильвестрова. Паралельно із формуванням поп-музики в Західних країнах у 70-х, в Україні, як і інших радянських республіках досягає свого розквіту радянська естрада. Особливо виділяється творчість Володимира Івасюка, автора понад 100 пісень, чие життя трагічно обірвалось 1979 року. Популярність завоювали естрадні виконавці — Софія Ротару, Назарій Яремчук, Василь Зінкевич, Ігор Білозір, Тарас Петриненко. Тільки на початку 90-х років припинився адміністративно-партійний вплив на творчий процес музикантів в Україні, тоді значної слави набули Іво Бобул, Степан Гіга, Павло Зібров. Розвиток нашої музики не зупинявся і з часом виникли такі гурти як «Скрябін», «ВВ», «Океан Ельзи», співаки Олександр Пономарьов та Руслана, потім вже MONATIK, гурт «Время і Стекло», «Hardkiss» та багато інших. Українська музика поступово входить у світовий музичний простір, найкращі твори українських композиторів та виконавців звучать у концертних залах Європи, США та інших країн.

Мабуть найпопулярнішою українською піснею у світі є «Щедрик» («Carol of the Bells») Миколи Леонтовича, яка перекладена багатьма мовами та є символом різдвяних свят у всьому світі. Завдяки музичному конкурсу «Євробачення» світ дізнався про «Дикі танці» Руслани, Dancing Lasha Tumbai Верки Сердючки та 1944 Джамали. Приголомшливу популярність в Україні та світі гурту KAZKA принесла пісня «Плакала», яка увійшла до Топ 10 світового чарту Shazam та на YouTube зібрала понад 440 млн. переглядів. Також європейці люблять послуhati пісні таких гуртів як «Океан Ельзи», «The Hardkiss», «Kalush Orchestra», «Go_A».

Також у світі набуває популярності такий жанр музики як фонк – піджанр хіп-хопу і трепу, який бере свій початок з 1990-х років у США. Український фонк зародився у 2017 і почав стрімко набирати рейтинги на світових музичних платформах SoundCloud, Spotify, а також в соцмережах TikTok, Instagram. Україна є однією з країн-лідерів у цьому музичному жанрові. Найвідомішими українськими фонкерами у світі є Archez, MoonDeity, D4C та інші.

Росіяни століттями відверто крали українську історію, культуру, зокрема і музику. Чимало російських романсів, пісень і композиторів насправді поцуплено в українців. До прикладу улюблений марш Сталіна "Священна війна"(1941) теж поцуплена в наших вояків. Цей неофіційний гімн совєтів довгі роки ричав щоранку із всесоюзних брехунців. Авторство приписують поету Василю Лебедєву. Але йому належать тільки слова. Мелодію ж вкрали з пісні криворізьких повстанців 1919 року «Повстань, народе мій».

Мелодія пісні "Вот кто-то с горочки спустился" (1961) цілком така ж, як в українському романсі "В саду осіннім айстри білі", що відомий ще з 19-го століття. Лише текст інший: у нас – про нещасливе дівоче кохання, у Росії – про колгоспну любов. Однак це не завадило плагіатору Терентьєву отримати звання заслуженого діяча рф.

«Ой, мороз, мороз» часто вважають російською народною піснею. На авторство намагалась претендувати також російська співачка Марія Уварова, яка стверджувала, що написала твір у грудні 1954 року. Проте її слова суперечливі й не мають юридичної сили. Ще до СРСР, на початку XX століття «Ой, мороз, мороз» виконувалась у Вінницькій області, про що відомо із збірника «Українські народні пісні» 1936 року випуску. Навіть гімн СРСР, який нібито написав у 1943 році композитор Александров. Але насправді він просто вкрав мелодію нашого Миколи Лисенка, створену ще в 19-му столітті.

Сьогодні росіяни також продовжують копіювати і переробляти пісні наших співаків на свій манер, зокрема з цим зіткнулися «Go_A» з піснею «SHUM», «Океан Ельзи» – «Обійми» та «Не твоя війна», «Скрябін» – «Мам», «Спи собі сама», «Люди як кораблі» та «Христина Соловій» – «Тримай».

Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну музика змінилась. Зараз її основне завдання – підбадьорити людей, підтримати та покращити настрій. Саме тому популярними стають багато енергійних та швидких пісень, під які хочеться танцювати, адже саме рух та активність допомагають перемкнутися від нав'язливих думок. "Доброго вечора, ми з України", "Ой у лузі червона калина", «Stefania», «Вечорниці» можна почути на радіо, телебаченні, під час футбольних матчів, у громадських закладах тощо. І ці пісні справді підтримують усіх нас, вони стали символом незламності духу та сили українського народу. Також існують і ті пісні, що розповідають про події війни, які всім нам довелося пережити – «Хай буде весна» Макса Барських, Антитіла «Фортеця Бахмут». За таких умов попит на український контент на заміну російського значно збільшився. Люди пізнали своє і хочуть його слухати, тому нові артисти мають забезпечити для цього якісний продукт. Попри великі позитивні зміни у свідомості більшості українців та популяризацію українського музичного мистецтва, у топах музичних платформ досі зберігаються пісні російських виконавців. Найбільше артистів з країни-агресорки слухають на Apple та YouTube Music. Порівняно з минулими роками, коли на платформах майже кожна друга пісня була з Росії, зараз ситуація змінилася на краще. Більшість пісень тепер українських виконавців, але досі залишаються російські, хоч і в меншій кількості. Окрім музики українських виконавців, у топчартах України — багато англомовної музики. Зараз серед найпопулярніших виконавців серед українців є Артем Пивоваров, SHUMEI, YAKTAK, співачки Jerry Heil і KOLA, гурти «TVORCHI», «Без обмежень». А найпопулярнішими треками у чартах є «Покохай мене» від Chico, Qatoshi і 100лиця, «Уночі» YAKTAK та «Буревіями» ZLATA OGNEVICH і SHUMEI.

ДЕМОКРАТИЧНІ РЕЖИМИ VS. НЕДЕМОКРАТИЧНІ РЕЖИМИ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ

Олег Зібер,
Ольга Заславська

Політичний режим є надзвичайно важливим, оскільки він визначає форму та спосіб управління суспільством. Він впливає на розподіл влади, права та свободи громадян, економічний розвиток, соціальну стабільність та управління державними справами. Режим формує політичну культуру та інституціональну систему, а його зміни можуть мати значущий вплив на життя населення. В сучасній політології існують різні тлумачення політичного режиму. Зокрема, політичний режим - це форма організації і функціонування політичної системи, а також сукупність засобів та методів за допомогою яких безпосередньо здійснюється політична влада. Найбільш поширеною типологією є розподіл на демократичні та недемократичні режими. В свою чергу недемократичні поділяються на авторитарні та тоталітарні режими.

Характерні риси режимів:

Демократичний режим: Вільні та демократичні вибори; плюралізм: свобода слова, думки та політична свобода; можливість брати участь в управлінні державою; можливість впливати на владу та їхні рішення; захист прав та свобод.

Авторитарний режим: Обмежений плюралізм; контроль над суспільством та їхніми діями; не завжди дотримання прав та свобод громадянина; усунення конкурентної опозиції; контроль над ЗМІ.

Тоталітарний режим: Єдина партія, лідер та ідеологія; повний контроль над суспільством і політичними органами; знищення опозиції; репресії проти неприхильників; використання насильства та терору.

Аналіз теми політичних режимів дасть розуміння сучасних політичних тенденцій, а також які на сьогодні режими переважають – демократичні чи все ж недемократичні. Це також дозволить розібратися та проаналізувати, які саме причини є ключовими у побудові політичних режимів та які наслідки і виклики нас чекають.

Динаміка політичних режимів у світі за останнє десятиліття

Сьогодні у світі існує досить велика кількість як демократичних так і недемократичних режимів. Для того аби проаналізувати, яка динаміка та які тенденції у світі, варто взяти до уваги рейтинги відповідних організації, які спеціалізуються на цих питаннях. Щорічно провідний світовий ресурс у сфері прогнозування та аналізу – «Economist Intelligence Unit» проводить свій аналіз та складає рейтинг держав за показником «індекс демократії» у цій класифікації представлено 167 держав. Подібний рейтинг був уперше складено ще у 2007 році. При складанні даного рейтингу до уваги беруться 60 різних показників, які розбиті на наступні п'ять ключових категорій: «вибори та плюралізм»; «громадянські права»; «діяльність уряду»; «політична ангажованість населення»; «політична культура». Також варто відзначити, що рейтинг має свою специфічну класифікацію і поділ держав, які відповідно до аналізу можуть отримати статус: «повноцінна демократія»; «неповна демократія»; «держави з перехідним режимом»; «держави з авторитарним режимом».

Для того аби проаналізувати динаміку та ситуацію, варто проаналізувати одразу два таких рейтинги – за основу аналізу були взяті рейтинги зразків 2011 та 2022 років. Це дасть

змогу порівняти та побачити певну динаміку збільшення або зменшення кількості деморкратичних та недемократичних режимів.

2011 рік: повноцінна демократія – 25 держав; недосконала демократія – 53; перехідний режим – 36 держав; авторитарний режим – 53 держави.

2022 рік: повноцінна демократія – 23 держави; неповна демократія – 52; перехідна демократія – 35 держав; авторитарний режим – 57 держав

Отже, проаналізувавши дані рейтинги можна побачити, що ситуація балансує на майже однаковому рівні, проте все ж варто відзначити хоча й мінімальну, але тенденцію збільшення недемократичних режимів та відповідно зменшення демократичних в порівнянні з 2011 року. Так за цим рейтингом у 2011 році було на 2 держави більше, які відносилися до «повноцінної демократії», а також згідно цих даних у 2011 році було на 4 держави менше, що відносилися до «авторитарний режим»

Окрім «Economist Intelligence Unit», подібний аналіз також проводить правозахисна неурядова організація «Freedom House», що визначає політичні та громадянські свободи й права людини, а також рівень демократії у світі. Для аналізу їхніх рейтингів візьмемо аналогічні роки - 2011 та 2022.

У своєму рейтингу "Freedom House" поділяє країни на три категорії: «вільні», «частково вільні», «невільні». Для аналізу організація використовує наступні критерії: «свобода слова», «вибори та політичний плюралізм», «захист прав людини», «державні втручання».

2011 рік: вільні – 87 держав; частково вільні – 60 держав; невільні – 47 держав.

2022 рік вільні – 84 держави; частково вільні – 54 держави; невільні – 57 держав.

Отже, як можна побачити, так як і з рейтингом «Economist Intelligence Unit», динаміка показує, що в період з 2011 по 2022 роки «вільних» держав стало на 3 менше, а ось «невільних» на 10 більше.

У відсотковому співвідношенні цифри будуть наступні

2011 рік: вільні держави - 45%; частково вільні - 31%; невільні - 24%

2022 рік: вільні держави - 43%; частково вільні - 28%; невільні - 29%

Окрім того аналіз від "Freedom House" дозволяє не тільки оцінити стан демократії у світі, а й продемонструвати скільки відсотків людей у світі живе при демократичних та недемократичних режимах.

До прикладу у 2011 році згідно рейтингу майже три мільярди населення проживали при демократії, близько півтора мільярда жили при частковій свободі, і майже два з половиною мільярда проживали у невільних державах.

Якщо аналізувати вже 2022 рік, то цифри будуть наступними: трохи більше півтора мільярда людей жили при демократії, більше ніж 3 мільярди людей жили при частковій свободі, і ще 3 мільярди жили у невільних державах

Якщо ці показники перевести у відсоткове співвідношення, то різниця між 2011 та 2022 роками буде суттєвою. Адже згідно з 2011 роком - 43% світового населення жили у вільних державах, 22% жили в частково вільних, і 35% жили в невільних. Тоді як у 2022 році 20% жили у вільних державах, 41% у частково вільних, і 39% у невільних.

80% світового населення живе в не повністю вільних країнах. У чому причина такого явища?

«Freedom House», констатує той факт, що 80% світового населення живе у не повністю вільних державах. Насправді варто розуміти одну досить важливу річ, яка полягає у тому, що

сьогодні згідно із рейтингами, які були проаналізовані справді існує більше ніж 50 держав із недемократичними режимами, однак не варто зводити усі ці держави під один знаменник і говорити, що усі вони недемократичні тому, що.... І називати одну причину, яка стала вирішальною у побудові політичного режиму для усіх цих держав. Кожна держава має свої власні причини, чому там панує недемократичний режим, цих причин просто безліч, а відтак кожен випадок це окрема історія, яка потребує свого глибокого аналізу. Однак, якщо говорити про загальні та ключові причини, які справді мають місце бути у більшості випадків, де панують недемократичні режими, то вони існують, і саме про них піде мова далі.

Культурний чинник

Успадкування культурних цінностей, традицій та звичаїв, що передаються з покоління в покоління мають великий вплив на політичні переконання, ідеї та свідомість людей. Люди звикли жити так як було протягом тисячоліть, їхня культура мислення, політична свідомість є чітко сформованою. Окрім традицій та цінностей окремих суспільств, протягом тривалого періоду часу значну роль також відіграв і продовжує це робити релігійний чинник, догматичні ідеї, які здатні побудувати чітко сформовані політичні вподобання та переконання. Чудовими прикладами відповідно до культурного чинника є Росія та Китай. Російська Федерація була завжди імперією, де мова про демократію, права людей, свободи громадян не йшла. З покоління в покоління передавалися одні і ті ж цінності та догматичні установки про сильну руку біля керма влади. Відтак нічого не змінилося спочатку після розвалу імперії, а згодом й після розвалу Радянського союзу. У свою чергу Китай, окрім того, що теж був імперією та мав свої догматичні установки, взяв до уваги ще й релігійний аспект. Конфуціанство, яке сьогодні панує у Китаї повністю відповідає тим установкам влади, які ті активно просувають. Згідно цієї релігії, людина живе, щоб допомагати та слугувати іншим, а легенда про імператора як посланця з небес – це як вишня на тортіку. Саме тому дана релігія не те, що не заборонено у державі, а навпаки підтримується з боку влади.

Політична криза

Одна із ключових причин, чому в країні починає панувати недемократичний режим є політична криза та труднощі, що виникли у державі. Можна пригадати період Другої світової війни, коли сформувався цілий ряд недемократичних політичних режимів, які мали чітку ідеологію та використовували недемократичні методи здійснення влади. У сьогоднішніх реаліях, можна навести приклади, коли і так недемократичні режими ставали ще більш жорстокими внаслідок політичних криз та заворушень у державі. Таким прикладом може слугувати - Туреччина, де після 13 років сидіння у кріслі президента Туреччини, Реджеп Ердоган у 2016 році відчув як крісло влади захиталося, адже була цілеспрямована спроба державного перевороту, яка була невдалою. Після цього у державі посилювався контроль, що призвело до ще більших обмежень прав та свобод людей. Про це свідчать і рейтинги демократії, де у 2011 році Туреччина перебувала на 88 місці, а у 2022 році уже на 104 місці. Ще одна держава, де у свій час відбувалася політична криза - це Венесуела, де у 2013 році після смерті Уго Чавеса, який був при владі 14 років, до влади приходить Ніколас Мадуро. Опозиція почала звинувачувати останнього у тому, що він прийшов до влади із виборчими порушеннями, все це призвело до протестів, на які Мадуро реагував жорстко. Відтак поглянувши на рейтинг демократії можна побачити, що у 2011 році Венесуела перебувала на 97 місці, а у 2022 році скотилася уже на 143 місце. Звичайно, що обидві

держави про які йшлося вище ніколи не були взірцями демократії, але ці приклади показують те, як в наслідок політичної кризи може сформуватися ще більш жорсткіший режим, який починає використовувати більш жорсткі методи управління.

Економічний чинник та пасивність людей

Ще однією причиною чому у державі може панувати недемократичний режим є те, що у державі склалося так, що економіка є потужною, що дає змогу жити людям в достатньо хороших умовах, а ті у свою чергу не цікавляться політикою. Існує так званий умовний договір між владою та народом, перші забезпечують комфортне життя, другі не втручаються у політичні справи. Зазвичай це країни Близького сходу, які мають значні поклади нафти та активно торгують нею. Прикладами таких держав є: ОАЕ, Саудівська Аравія, Катар, Оман, усі ці держави перебувають у рейтингу демократії майже наприкінці, проте це навряд чи турбує населення, яке бажає мати комфортне життя незалежно від того, який режим панує.

Виклики та перспективи демократії у світі: боротьба з недемократичними режимами в умовах геополітичних криз

Сучасна політична ситуація у світі вимагає уваги до проблем демократії, оскільки війна в Україні, яку розпочала Росія та війна на Близькому Сході між Ізраїлем і Хамасом, розкривають нестабільність та небезпечність недемократичних режимів. Ці режими, сповнені небезпечних ідей, загрожують світовому порядку, сіють лише смерть та руйнування.

Прикладами держав, які викликають тривогу серед демократичних країн, є Росія, Китай, Північна Корея, Іран та їх союзники. Лише Росія за останні три десятиліття вторгалася в Молдову, Грузію та Україну, а також брала участь у конфліктах в Сирії та Нагірному Карабасі. І не кажучи вже про КНДР, яка постійно залякує весь світ ядерним апокаліпсисом, Іран який має плани правити на близькому сході та Китай, який прямо говорить про США як ворога.

Крім того, важливо враховувати, що різні регіони, такі як Африка, Азія та Близький Схід, мають власні культурні особливості, що можуть ускладнити перехід до демократії. Враховуючи культурний вплив, деякі країни можуть залишатися поза демократією, і очікувати, що у найближчий час там щось зміниться не приходитьсья.

Сьогодні головним завданням демократії є ефективна боротьба з викликами недемократичних режимів і запобігання авторитарному чи тоталітарному управлінню в тих країнах, де демократія можливо не ідеальна, але існує. Забезпечення утримання цивілізованих, демократичних структур є критично важливим, оскільки такі режими несуть загрозу світовому спокою та стабільності. Саме тому однією із причин, чому США допомагають Україні у війні є те, що штати не хочуть допустити програш демократії. Про це говорить чимала кількість високопосадовців, зокрема США, одним із них є координатор Ради національної безпеки США – Джон Кірбі, який заявив, що це війна за незалежність та демократію, яку ми не можемо програти.

Отже, проаналізувавши глобальні тенденції, варто зауважити той факт, що порівняльні аналізи «Economist Intelligence Unit» та «Freedom House» вказують на те, що тенденції такі, що держав із недемократичними режимами стає більше, а особливо показовим є той факт, що за останнє десятиліття згідно з рейтингом «Freedom House» число людей, які проживали у вільних державах зменшився у двічі.

Сьогодні на тлі війни в Україні та на Близькому сході, демократія зазнає чималих випробувань, а недемократичні режими стають джерелом занепокоєння для світу демократії,

розповсюджуючи свою агресію, смерть, руйнування та просуваючи свої небезпечні ідеї для усього світу.

Сучасні виклики демократії полягають у тому, аби швидко та ефективно протистояти авторитарним та тоталітарним режимам та запобігати їхнім небезпечним ідеям. Демократичні держави повинні бути готові до нових викликів, до того що за демократію потрібно буде вести справжню війну в усіх сенсах цього слова.

У майбутній перспективні прогнозується продовження напружених відносин між країнами, які сповідують демократію та країнами, у яких сформувався недемократичний режим. Напруженість може призвести до серйозних геополітичних змін та розміщення сил у світі.

СВОБОДА ЧИ БЕЗПЕКА. ЩО ОБРАЛИ/ОБЕРУТЬ ДЛЯ СЕБЕ УКРАЇНЦІ?

**Олександр Климчук,
Олеся Посвістак**

Кожен день люди стикаються з особистими виборами, хтось із буденними та незначущими, а хтось із тими, від яких буде залежати їх подальше життя або життя рідних, близьких чи може навіть цілої нації. Звісно, якщо брати одного індивіда, то складний та доленосний вибір йому доводиться робити не кожен день, а лише в моменти, коли для цього приходить час. Це може бути екстремальна ситуація або швидка зміна навколишніх подій, або раптове прозріння під час довгострокового процесу міркування. Одним із подібних виборів є питання пріоритетності свободи, з ігноруванням безпекових норм або захищеності, з послабленням волі людини. До такого питання скоріш за все приходить людина не від хорошого життя, а під час критичних ситуацій, коли на кону її безпека, або ж особи, які позиціонують себе вже не як звичайний індивід, котрий є частинкою суспільства, а як повноцінний громадянин певної країни, коли від вибору залежить не лише твоє майбутнє, а і доля цілої нації. Вибір людини залежить від багатьох чинників, таких як особисті цінності, індивідуальні переконання, культурні традиції, загроза насильства чи позбавлення життя з боку сторонніх осіб. Але більшою мірою на це впливає політика, яку впроваджує держава та її історичні аспекти. За цим питанням звернемося до статистики, яку нам подає фонд Світового Дослідження Цінностей (WVS), які в 2017–2022 роках провели опитування серед населення різних країн та задали респондентам таке запитання: «Більшість людей вважають, що і свобода, і безпека важливі, але якщо все-таки потрібно вибрати одне з них, що Ви вважаєте більш важливим?».

	Freedom and security – Which more important					Missing Not available
	Freedom	Security	Don't know	No answer		
Andorra	36,5	63,1	—	0,4	—	
Argentina	33,6	65,9	—	0,5	—	
Australia	51,2	46,5	—	2,4	—	
Bangladesh	27,3	72,2	0,4	0,1	—	
Armenia	18,4	79,9	1,0	0,7	—	
Bolivia	15,7	82,9	1,1	0,3	—	
Brazil	24,4	71,9	3,0	0,7	—	
Myanmar	11,4	88,6	—	—	—	
Canada	49,1	50,9	—	—	—	
Chile	30,9	65,6	3,3	0,3	—	
China	7,1	92,7	—	0,2	—	
Taiwan ROC	13,7	85,8	0,5	—	—	
Colombia	32,6	67,4	—	—	—	
Cyprus	31,0	66,5	1,7	0,8	—	
Czechia	35,3	63,4	1,2	0,1	—	
Ecuador	23,4	76,0	0,6	—	—	
Ethiopia	32,7	67,2	0,2	—	—	
Germany	43,2	53,4	2,4	1,0	—	
Greece	44,9	54,8	0,3	0,0	—	
Guatemala	24,8	73,8	—	1,4	—	
Hong Kong SAR	23,4	76,1	0,4	0,1	—	
Indonesia	4,5	95,2	0,1	0,1	0,1	
Iran	14,9	84,5	0,2	0,4	—	
Iraq	9,8	89,2	0,9	0,2	—	
Japan	13,6	82,1	4,1	0,2	—	
Kazakhstan	26,5	68,5	3,8	1,2	—	
Jordan	9,6	89,7	0,7	—	—	
Kenya	29,5	69,1	0,9	0,4	0,1	
South Korea	42,9	57,1	—	—	—	
Kyrgyzstan	36,4	62,3	0,5	0,7	—	
Lebanon	25,8	72,3	1,8	—	—	
Libya	8,9	90,3	0,4	0,2	0,3	
Macau SAR	18,8	80,7	—	—	0,5	
Malaysia	28,1	71,9	—	—	—	
Maldives	22,0	77,5	0,2	0,2	0,1	
Mexico	27,4	72,4	0,3	—	—	
Mongolia	28,3	71,7	—	—	—	
Morocco	24,8	74,1	1,2	—	—	
Netherlands	40,7	48,2	6,1	0,9	4,1	
New Zealand	47,3	42,0	7,9	—	2,7	
Nicaragua	34,7	65,3	—	—	—	
Nigeria	28,0	71,3	0,6	0,2	—	
Pakistan	44,4	53,9	1,7	0,1	—	
Peru	15,7	82,8	1,2	0,3	—	
Philippines	31,6	68,3	0,1	—	—	
Puerto Rico	23,8	75,3	—	0,9	—	
Romania	33,8	64,5	1,5	0,2	—	
Russia	23,5	72,0	3,9	0,6	—	
Serbia	54,5	43,4	0,4	1,7	—	
Singapore	21,2	77,6	—	1,2	—	
Slovakia	30,1	69,2	0,5	0,2	—	
Vietnam	32,4	67,6	—	—	—	

Zimbabwe	28,3	71,4	0,2	0,2	—
Tajikistan	34,3	65,7	—	—	—
Thailand	31,0	68,1	—	—	—
Tunisia	17,8	80,0	—	0,1	2,2
Turkey	39,1	59,0	1,2	0,6	0,0
Ukraine	29,5	65,9	4,3	0,3	—
Egypt	12,6	86,3	0,9	0,2	—
Great Britain	53,8	44,0	1,8	0,2	0,2
United States	69,5	28,3	0,0	2,2	—
Uruguay	48,7	47,8	2,3	1,3	—
Venezuela	50,2	49,8	—	—	—
Northern Ireland	48,7	47,6	2,8	0,6	0,3
TOTAL	30,2	68,2	1,0	0,4	0,2

Як ми можемо бачити, найбільший відсоток проголосувавших за свободу – це частково жителі демократичних країн, де ціняться громадянські свободи та деякі колишні колонії або держави, що жили під імперіями, які чималими зусиллями змогли відвоювати незалежність. А саме: США, Нова Зеландія, Австралія, Канада та Північна Ірландія. За іронією всі ці країни були колоніями Великої Британії та зазнавали сильних утисків з її сторони. Саме через нелегке минуле вони усвідомлюють всю цінність свободи та необхідність не припиняти боротися за неї. Хоча і в цій ситуації є винятки, наприклад, ситуація з терактом 9 вересня 2001 року в США, яка застала громадян даної країни замислитися над безпековою ситуацією та ухвалити низку рішень, пов'язаних з посиленням безпеки, які були протирічними традиційним для демократичних країн громадянськими свободами. Тут ми можемо спостерігати, як держава вдало зіграла роль врівноважувача між свободою та захистом, а також люди, були більше налаштовані на забезпечення безпеки

країни, ніж на свою індивідуальну свободу. Протилежну ситуацію, де більшість громадян проголосувало за перевагу безпеки - це країни в основному з автократичними режимами або мало розвинені, або ті, які перебувають в стані постійних громадянських війни. Такими є: Індонезія, Китай, Іран, Лівія, Єгипет і т.д.. Лише винятками з цього списку є Японія та Тайвань, які перебувають в постійній загрозі початку війни зі сторони спільного сусіда - Китаю. Беручи до уваги постійні “натягнуті” відносини України та Росії, а особливо з моменту повномасштабного вторгнення 2022 року, слід було б очікувати, що наші співгромадяни будуть ставити власну безпеку пріоритетом вище, але це не зовсім так. Результати загальнонаціонального дослідження 2020-2022 рр., яке було проведене Центром Разумкова показало наступні цифри:

	Свобода	Безпека	Важко відповісти, не відповіли
<i>Україна, 2020</i>	29,5	65,9	4,6
<i>Україна, 2022</i>	43,6	55,8	0,6

Можна сказати, що частки протилежних варіантів не сильно і відрізняються. Оскільки опитування було проведено в перші півроку війни, коли дух боротьби за власну свободу і рівень згуртованості українців задля однієї мети були на своєму пікові. Зараз, думаю, збільшилася б доля невизначених, оскільки за пройшовший час деякі аспекти змінилися. Ми молода країна, яка буквально за 32 роки пережила 2 масштабні революції та зараз перебуває у стані повноцінної війни. Значна частина нашого народу (прихильників свободи) показала свою волелюбність діями, ще з 1991 року вони повалили комуністичний режим, не дали зробити з України маріонетку Росії, в 14-му році намагалися відбивати окуповані території і в 22-му стали на захист всієї країни, коли на кону стояло питання незалежності та можливості подальшого існування. Ці люди явно обрали для себе шлях свободи і стоять на своєму. А що ж з тими, хто більше опікується власною безпекою, ніж майбутнім країни? Невже вони хочуть бути маріонетками в лапах імперії, яка надокучає нам віками? Я скажу, що ні. Відсоток проголосуваних за безпеку, скоріш за все - це ті, хто втомився від невігластва, яке відбувається всередині держави роками, ті, чиї орієнтири були збиті погонями політиків за владою або ж представники старших поколінь, які жили в СРСР, де було нав'язане ілюзійне відчуття постійної безпеки, а при отриманні незалежності, воно просто розвіялося, залишаючи за собою ностальгуючий слід. Згадати події та передвиборчі кампанії, які були з 2014-го і до сьогодні, кожен проукраїнський політик говорив про постійну загрозу війни, але нічого не робив, для недопуску тієї самої війни, використовуючи таким чином популістські методи здобуття влади. Це заводило людей у сильний дисонанс, вони постійно чули, що назріває загроза, але не бачили реальних підтверджень цьому. Тому ми і маємо такий відсоток тих, хто прагне безпеки і тих, хто вагається між вибором. Зараз, в умовах війни люди хоча і розуміють необхідність свободи, але при цьому і не забувають важливість безпеки. Вони бачать, що через міркування безпеки або ж через скриті мотиви, влада частково обмежує їх інфопростір, зменшується кількість відносно незалежних ЗМІ, ідуть маніпуляції з цифрами з фронту, зменшується значущість свободи слова та свободи вибору. Все це напругу впливає на їх вибір між свободою та безпекою. Як казав 32 президент США Франклін Делано Рузвельт: «Ті, хто відмовляється від свободи заради тимчасової безпеки, не заслуговують ані свободи, ані безпеки». Зараз це твердження можна вважати відкритим для

обговорень та роздумів, оскільки ми ще остаточно не обрали своє майбутнє та не знаємо що з цього буде кращим. З плином часу числа в статистиці можуть змінитися в ту чи іншу сторону і це буде залежати тільки від самих нас, бо люди здатні змінюватися та передивлюватися свої погляди, головне не покидати міркувань та ставити собі правильні питання. Тож що оберуть в майбутньому для себе українці, свободу чи безпеку, а що вже обрали чи оберете саме ви?

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА: ПЕНСІЙНА РЕФОРМА ТА СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА

**Денис Мельник,
Світлана Козаченко**

У липні 2003, в Україні був ухвалений закон «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». На перший погляд цей документ поклав начебто початок довгій та безуспішній історії проведення пенсійної реформи в нашій країні, а саме запровадженню обов'язкових накопичувальних пенсійних рахунків.

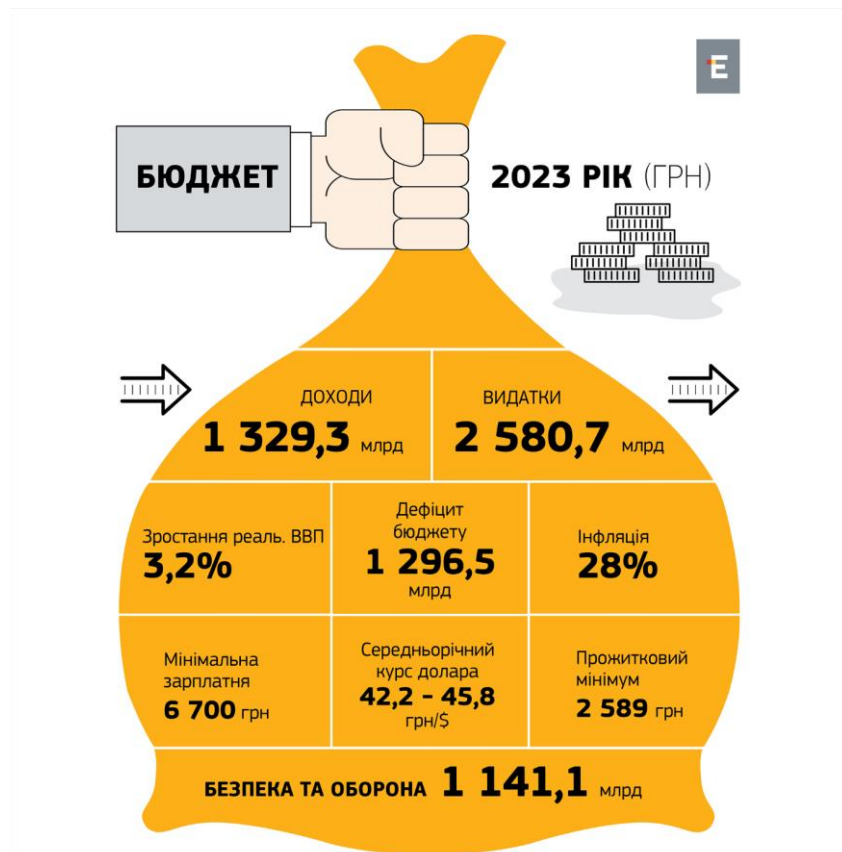
Листопад 2022 року відповідний законопроект несподівано з'явився на порядку денному парламенту. Щоправда, Верховна Рада нажаль відмовилась від його розгляду. Скоріш за все, влада була налаштована провести одну з найочікуваніших економічних реформ. Хоча від такої рішучості в захваті були далеко не всі. Війна та рекордна інфляція – це був не найкращий час для інвестицій, особливо без яких неможливо було гарантувати ефективність наших накопичувальних пенсій. У військовий час зазвичай існують великі виклики для економіки та соціальних систем. Влада може бути змушена зосередитися на термінових питаннях, таких як безпека, гуманітарна допомога та інші пріоритети, і виконання пенсійної реформи може виявитися менш пріоритетним завданням. Сама тема пенсійних реформ є чутлива, особливо в умовах військового конфлікту. Тому я розглянув декілька аспектів та викликів, які скоріш за все можуть вплинути на проведення пенсійної реформи під час війни:

1. Економічні виклики: Війна може призвести до зниження економічної активності, збитків у виробництві та збільшення безробіття. У цих умовах виклики забезпечення фінансової стабільності для проведення пенсійної реформи можуть бути значущими.

2. Соціальна стабільність: Пенсійна реформа може бути важливою для збереження соціальної стабільності в умовах війни. Забезпечення соціальної захищеності може допомогти уникнути економічної дезінтеграції та сприяти сприятливій атмосфері для подолання кризи.

3. Гуманітарні аспекти: Війна призводить до росту потреб у гуманітарній допомозі, медичній допомозі та відновленні інфраструктури. Ресурси можуть бути спрямовані на надання допомоги тим, хто постраждав від конфлікту, замість впровадження нових пенсійних систем.

4. Міжнародна підтримка: У випадку військового конфлікту, міжнародна спільнота може надавати допомогу, яка може впливати на економічну та соціальну політику країни. Міжнародні організації та партнери можуть бути зацікавлені в підтримці стабільності та гуманітарних заходах.

Необхідно обов'язково аналізувати ситуацію, перед тим як консультуватися з різними зацікавленими сторонами прийняттям такого рішення щодо проведення пенсійної реформи в умовах сьогоденної війни.

В останні роки на пенсійну реформу покладали великі сподівання. Тому вона мала не лише допомогти розв'язати проблему грошового забезпечення майбутніх пенсіонерів, а й стати джерелом довгострокових інвестицій в економіку. Проте коли законопроект вийшов в порядку денному Верховної Ради, деякі експерти виступили з критикою ініціативи. Їхні аргументи були такі що наша країна не готова до проведення реформи. 50,5% бюджету – на війну. За що житиме наша Україна у 2024 році?

Постає головне питання, чи може наша держава, яка перебуває у тяжкому становищі, дозволити собі витратити додаткові десятки мільярдів гривень на пенсійну реформу? Якщо ж війна мине, приблизно за рік-два економіка стабілізується, люди почнуть жити в передбачуваних умовах. Та повинна бути створена вся інфраструктура для запуску другого рівня", - як нас переконує виконавчий директор "CASE-Україна" Дмитро Боярчук.

Можливо, після завершення війни такі питання як наявності в держави ресурсів на пенсійну реформу вирішиться. Однак навряд чи з'являться сильні інституції в Україні, до того моменту, які б гарантували збереження пенсійних накопичень. Можна було б відзначити два варіанти які підходять для збереження накопичень.

1. Національний банк України (НБУ): НБУ відіграє ключову роль у регулюванні та контролі за фінансовою системою України. Він встановлює правила та стандарти для банків та інших фінансових установ. НБУ має механізми контролю, щоб забезпечити стабільність фінансової системи та захист інтересів вкладників.

2. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО): Цей фонд створений для захисту прав та інтересів фізичних осіб-вкладників. ФГВФО гарантує виплату компенсації у

випадку банкрутства банку або іншої фінансової установи, що приймає гроші в депозит. Зазвичай, гарантована сума компенсації встановлюється на рівні певної суми вкладу (наприклад, до певної грошової суми на одного вкладника).

Ще один цікавий момент, полягає у тому, Чи виграють люди від пенсійної реформи? Якщо щомісяця відкладати лише по 4% від зарплати, то навряд чи можна розраховувати на достойну пенсію в майбутньому.

Тому прихильники пенсійної реформи визнають так,: аби накопичити на достойну старість, відкладати потрібно щонайменше 10% доходу. Деякі люди можуть вважати, що реформи поліпшили їхні пенсійні умови, в той час як інші можуть вважати, що вони втратили від змін.

Також я відзначив + та - пенсійної реформи. Плюси пенсійної реформи в Україні:

1. Фінансова стійкість: Реформа спрямована на забезпечення фінансової стійкості пенсійної системи, зменшення дефіциту та забезпечення платоспроможності як такого пенсійного фонду.

2. Адаптація до демографічних змін: З метою врахування демографічних та економічних змін, реформа може включати заходи, спрямовані на адаптацію пенсійної системи до змін у кількості працездатного населення та пенсіонерів.

3. Збільшення пенсійного віку: Зміна пенсійного віку може сприяти підвищенню тривалості працездатного віку та покращенню фінансової стабільності системи.

Мінуси пенсійної реформи в Україні:

1. Соціальна несправедливість: Збільшення пенсійного віку та інші заходи реформи можуть призвести до соціальної несправедливості, особливо для тих, хто працював у важких умовах чи має обмежену можливість працювати.

2. Нестабільність економіки: Якщо реформи супроводжуються економічною нестабільністю, це може вплинути на фінансове забезпечення пенсійної системи та призвести до зниження реальної вартості пенсій.

3. Низькі розміри пенсій: В Україні існує проблема низьких розмірів пенсій, і реформа може вплинути на розмір майбутніх пенсій, зокрема, якщо вводяться обмеження або зміни в розрахунок пенсій.

Проект закону про Державний бюджет України на 2023 рік.

1. Доходи. Доходи державного бюджету надходять з різних джерел, таких як податки, мита, надходження від державних підприємств, дотації від міжнародних організацій тощо.

2. Видатки. Витрати державного бюджету включають асигнування на різні сфери, такі як освіта, охорона здоров'я, соціальний захист, оборона, інфраструктура та інші.

3. Процес ухвалення. Проект державного бюджету розробляється урядом та підлягає розгляду та затвердженню Верховною Радою України.

4. Мова бюджету. Державний бюджет може включати різні програми та заходи, спрямовані на підтримку економіки, соціального розвитку, інфраструктурних проектів та ін.

Гуманітарна діяльність і соціальна політика

Гуманітарна допомога доповнювала українську соціальну політику під час війни. За даними УКГВ ООН, гуманітарні потреби в Україні в березні - грудні 2022 року оцінювалися в 4,29 млрд доларів США, із яких було залучено 3,40 млрд доларів США.

1. Гуманітарна допомога. У зв'язку з різними ситуаціями конфлікту на сході України та іншими кризами, держава активно залучає гуманітарну допомогу для підтримки постраждалих.

2. Медична допомога. Розвиток медичної системи, в тому числі заходи щодо модернізації лікарень та забезпечення необхідними медичними засобами.

3. Соціальна реабілітація. Програми для соціальної реабілітації ветеранів, постраждалих внаслідок воєнних подій, а також підтримка сімей загиблих та поранених.

Соціальна політика:

1. Соціальна захищеність:

Здійснення реформ в системі соціального забезпечення з метою поліпшення умов життя пенсіонерів та інших груп населення.

2. Освіта та культура:

Забезпечення доступу до якісної освіти для всіх верств населення, розвиток культурних ініціатив та підтримка творчості.

3. Зайнятість та ринок праці:

Впровадження заходів, спрямованих на підвищення рівня зайнятості, підтримка малих підприємств та розвиток ринку праці.

Можливі аспекти пенсійної реформи в Україні включають:

1. Збільшення пенсійного віку: Можливе підвищення вікових критеріїв для отримання пенсії з метою адаптації до демографічних та економічних змін.

2. Зміни в системі накопичувального пенсійного забезпечення: Можливе впровадження нових правил для накопичення особистих пенсійних коштів громадянами через індивідуальні облікові записи.

3. Оптимізація системи соціального забезпечення: Можливе вдосконалення процесу призначення пенсій та перегляду розмірів пенсій для різних категорій громадян.

4. Фінансова стійкість системи: Впровадження заходів для забезпечення фінансової стійкості пенсійної системи, щоб вона могла витримувати тиск з боку демографічних та економічних факторів.

5. Сприяння приватним пенсійним фондам: Можливе залучення приватного сектору до забезпечення пенсійних послуг.

6. Соціальний захист найбільш вразливих груп населення: Збільшення уваги до соціального захисту пенсіонерів та інших груп, які можуть потребувати особливого підходу.

7. Уніфікація та адаптація законодавства щодо діяльності недержавних пенсійних фондів до законодавства ЄС з метою підвищення рівня захисту майнових прав та інтересів учасників накопичувальної системи пенсійного забезпечення.

Також можна поставити питання про «Накопичувальну пенсію», та у чому її особливості?

Накопичувальна пенсійна система – це система, в якій пенсійні внески, що здійснюються працівниками та/або їхніми роботодавцями, вкладаються в інвестиційні фонди або інші фінансові інструменти з метою накопичення коштів для майбутньої пенсії. В цьому випадку, розмір пенсії буде залежати від успішності інвестування та ринкових умов.

Основні особливості накопичувальної пенсійної системи включають:

1. Інвестиційний підхід: Замість того, щоб збирати пенсійні внески на спеціальних рахунках, система дозволяє вкладати ці кошти в різні інвестиційні активи, такі як акції, облігації, нерухомість тощо. Це може призвести до вищого рівня доходу, але також несе ризик втрат.

2. Особистий рахунок: Кожен учасник системи має свій особистий рахунок, на якому фіксуються всі його платежі та інвестиції. Це дозволяє особі відслідковувати свої внески та переглядати, як росте її накопичення.

3. Залежність від ринкових умов: Розмір пенсії в накопичувальній системі може змінюватися в залежності від ринкових умов. Якщо інвестиції вдалися, це може призвести до високого рівня пенсійних виплат; проте, погані ринкові умови можуть призвести до зменшення накопичень.

4. Самовизначення пенсійних вкладень: Учасники можуть мати певний рівень контролю над тим, як їхні гроші інвестуються, наприклад, обираючи конкретні інвестиційні фонди чи стратегії.

Накопичувальні пенсійні системи можуть бути реалізовані різними способами в різних країнах і можуть мати свої переваги та недоліки. Деякі люди вважають їх привабливими через можливість вищого доходу, інші можуть бути обурені ризиками, пов'язаними з ринковою нестабільністю.

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ТА АКТИВІЗМ В УКРАЇНІ

Владислава Чабаненко,

Олеся Посвістак

За 32 роки незалежності України, зокрема за останнє десятиліття, українці дуже зміцнили громадянське суспільство. Це сталося завдяки кільком чинникам:

- після розпаду Радянського Союзу владні органи в Україні були досить слабкими, тому громадські організації взяли на себе деякі функції, які зазвичай в інших країнах виконують уряди;
- до 2014 року існували певні обмеження для активістів, що стимулювало розвиток громадянського суспільства, проте не придушувало його;
- після Революції Гідності громадянське суспільство України отримало більше впевненості та легітимності;
- громадянське суспільство отримує підтримку як від України, так і з-за кордону.

Активний розвиток громадянського суспільства України не залишився непоміченим аналітичними організаціями. Участь українців в громадському русі, довіра до інституцій третього сектору та їхня впливовість - все частіше стають предметом досліджень.

З 2012 спостерігається активний сплеск реєстрації громадських організацій. Він триває і досі. Причиною створення переважної кількості опитаних громадських організацій було бажання допомогти іншим та використати можливість вплинути на розвиток суспільства та громади.

Організоване громадянське суспільство дещо відстає у реагуванні від неформальних рухів та громадських ініціатив - є більш реактивним, ніж проактивним.

Українці невисоко оцінюють розвиток громадянського суспільства в Україні. 10% називають його розвиток високим, за даними опитування Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва.

Більше 85% не є членами жодних громадських об'єднань.

За останні 5 років стабільним є показник щодо волонтерської діяльності. Упродовж 2018 року близько 12% займалися волонтерством.

Після Революції Гідності відбулося різке підвищення можливості громадських організацій впливати на ухвалення рішень влади.

Серед ефективних способів впливу на владу експертне опитування показало:

- активна взаємодія з засобами масової інформації;
- утворення сильних об'єднань (асоціацій, рухів) громадських організацій;
- звернення до світової спільноти, міжнародних організацій;
- публічне обговорення (круглі столи, слухання) нагальних суспільних проблем;
- делегування представників громадських організацій на державні посади (в уряді, міністерствах, органах місцевого самоврядування тощо).

Проблеми та виклики

За результатами останнього опитування експертів (192 представники різних громадських організацій), є 2 конкретні проблеми громадського сектору:

1. Створення «кишенькових» громадських організацій (при органах влади, партіях, олігархах)
2. Залежність діяльності громадських інституцій від донорів («від гранту до гранту»)

Серед інших суттєвих проблем називають слабкий зв'язок громадських організацій із громадою, відсутність солідарності, конфліктність, нездатність знаходити порозуміння, амбіційність при відсутності потрібного рівня кваліфікації та знань, небажання вчитися.

Організації мають обмежений доступ до ресурсів і, відповідно, низький рівень інвестицій. Лише деякі донори покривають адміністративні чи непрямі витрати організацій громадянського суспільства, що впливає на фінансову стабільність організацій.

Іншою важливою перешкодою для громадських організацій у дослідженні Форум НДО в Україні назвали професійне вигорання (41% з опитаних ГО). Часто робота в громадському секторі пов'язана з постійним стресом. Тож навіть маленьким організаціям слід приділяти час на активності із запобігання професійному вигоранню всередині колективу.

Громадські організації та волонтери мають сильний позитивний баланс довіри від населення України. Найкращий баланс довіри мають волонтерські організації. Довіра населення необхідна щоб залучати кошти через пожертви, благодійні та членські внески. Організаціям слід підтримувати високий рівень довіри не тільки до себе, але і третього

сектору загалом. За даними резюме дослідження Програми розвитку ООН, у середньому до 40% легалізованих громадських організацій подають звіти, а доступ до спеціальної статистичної звітності інших видів організацій наразі обмежений.

Розвиток громадянського суспільства в умовах повномасштабного вторгнення росії:

Україна успадкувала від радянської епохи велику недовіру до державних владних структур і їхніх представників. За останні десять років після Революції Гідності співпраця та взаємодія між людьми стали більш важливими. Під час повномасштабної війни це стало особливо помітно - українці об'єдналися та згуртувалися навколо спільної трагедії.

Також повномасштабна війна призвела до змін у роботі громадських організацій. Тепер вони більше співпрацюють, ніж конкурують одна з одною. Це простежується в зростанні спільних ініціатив для допомоги українському суспільству, і в боротьбі з агресором.

Війна також вплинула на роботу громадських організацій і те, як їх сприймає суспільство. Тепер українці більше сподіваються на уряд і на один одного через особисті зв'язки і структуру громадянського суспільства, і ці очікування зростають. Після Революції Гідності співпраця між НУО й урядом стала масштабнішою, і вплив громадянського суспільства на політику став більш помітним. Наприклад, уряд та неурядові організації з багатьох країн світу разом працюють над ініціативою “Відкритий Уряд”, яка спрямована на забезпечення більшої прозорості, відкритості та участі громадян в ухваленні рішень. Однією з успішних реформ стала децентралізація, коли влада та ресурси перейшли від регіональних представництв до місцевих громад. Раніше вони контролювалися олігархами, а тепер місцеві громади об'єдналися для надання публічних послуг, що сприяло відкритості та підзвітності. Багато НУО працюють над підтримкою регіональних та місцевих ініціатив.

Після початку повномасштабного вторгнення громадські організації почали на різних рівнях вирішувати проблеми, із якими зіткнулася країна:

- “Антикорупційний штаб” створив проєкт “Карта руйнувань і відновлення”, де збирається інформація про пошкоджені об'єкти та роботи з відновлення;
- Київська школа економіки та інші українські організації запустили проєкт “росія заплатить” для фіксації збитків, завданих Україні;
- Коаліція RISE Ukraine спільно з державними органами створила національну цифрову екосистему для підзвітного управління відбудовою DREAM, яка допомагає відслідковувати реконструкційні проєкти.

Головною проблемою для громадських організацій, які працюють над відновленням, є фінансування. Після початку повномасштабного вторгнення донори переглянули та дещо змінили пріоритети надання коштів. Це стало проблемою для деяких організацій. Багато з них вважають, що підтримка від донорів та уряду недостатня. Ще однією проблемою є нестача працівників, оскільки від початку повномасштабної війни близько 8 млн людей залишили Україну.

Також важливим елементом стали соціальні мережі, де люди обмінювалися інформацією, координували акції та висловлювали свої погляди. Громадянське суспільство в Україні стало важливим фактором у відстоюванні суверенітету та територіальної цілісності країни. Активізм у формі громадянського протесту й підтримки армії сприяв підтримці морального та психологічного настрою нації. Це є важливий фактор у відстоюванні країни в умовах військової ескалації.

КОХАННЯ З ПОГЛЯДУ ФІЛОСОФІЇ

Вікторія Ротенберг,

Наталія Лютко

Кохання – це особливий емоційний світ, почуття певної ідеальної спільності між людьми, це почуття, яке може пробудити побічно будь-яку емоцію, викликати різні образи, наштовхнути на будь-які думки і фантазії; кохання особистісне і водночас соціальне, воно фундаментальне для людської природи почуття.

Кохання - це беззаперечно одна з найбільш загадкових та складних емоцій, що пронизує наше життя, впливає на наші дії та відносини з іншими людьми. Однак, якщо ми звернемось до філософії, то отримаємо глибше розуміння сутності та значення кохання.

Філософія розглядає кохання як основоположний принцип міжособистісних стосунків, що допомагає нам зрозуміти значення і цінність інших людей у нашому житті. Кохання ставить перед нами глибокі питання про природу людських емоцій, міжособистісних зв'язків та сутність людського буття.

Філософи досліджують природу та сутність кохання, намагаючись з'ясувати, чому люди відчують пристрасть до інших, що викликає прив'язаність та взаємну залежність. Вони досліджують, як кохання впливає на наше сприйняття світу, наші цінності та наше взаємодія з оточуючими.

Кохання розглядається як складний феномен, що об'єднує емоції, пристрасті, естетичне сприйняття та моральні цінності. Воно може бути розглянуте з різних перспектив, таких як філософія етики, філософія мистецтва або філософія людського існування.

Філософська рефлексія про кохання спонукає нас до розуміння важливості взаємодії, розуміння та прийняття інших людей. Вона надає можливість висловити глибокі почуття, сприяє нашій самоідентифікації та допомагає нам зрозуміти наші власні потреби та бажання.

Одним із центральних питань у філософії кохання є його відношення до інших філософських понять, таких як свобода, мораль, справедливість та істинність. Чи може кохання існувати поза моральними нормами, які визначаються суспільством? Чи впливає кохання на нашу свободу вибору і розуміння моральних цінностей? Ці питання заохочують нас до глибшого роздуму про взаємозв'язок між коханням і іншими аспектами нашого життя.

Кохання, з точки зору філософії, є не тільки індивідуальним досвідом, але й важливим аспектом соціальної взаємодії, воно стимулює нашу здатність до саморозвитку та самоактуалізації, сприяє взаєморозумінню, співпраці та взаємовпливу між людьми. Кохання також може бути джерелом моральних цінностей, відповідальності та відданості.

Філософи підкреслюють, що кохання є необхідним для нашої особистісного зростання та щасливого життя. Воно надає нам можливість відкривати нові горизонти, розширювати наші межі та відчувати глибоке задоволення від взаємодії з іншими людьми. Кохання може надихати нас на творчість, діяльність та прагнення до добробуту і щастя.

Філософія також ставить питання про природу та походження кохання. Чи є воно інстинктивним, культурно обумовленим, чи воно має універсальні аспекти. Ці питання спонукають нас до глибшого розуміння природи людських стосунків та нашої взаємодії з оточуючим світом.

Один із найвідоміших філософів, Платон, розглядав кохання як шлях до пізнання ідеалів. Він стверджував, що справжнє кохання приводить нас до вищих сфер істини та

доброти. За його словами, кохання має наділити нас здатністю бачити красу в душі іншої людини, а також розвивати нашу власну душу.

Інші філософи, такі як Фрідріх Ніцше, бачили кохання як прояв сили та прагнення до самореалізації. Ніцше стверджував, що кохання може бути джерелом енергії та творчості, а також допомагати нам перевищувати себе та досягати вищих цілей.

У контексті східної філософії, особливо в буддизмі, кохання сприймається як безкорислива любов та співчуття до всього живого. За буддистськими вченнями, справжнє кохання полягає у здатності бути присутнім та дарувати щастя іншим, без очікування чогось на заміну.

Християнська філософія бачить кохання як основний принцип християнської етики, вона наголошує на значенні безумовного та жертвовного кохання, що базується на принципах любові, милосердя та прощення. За християнською філософією, справжнє кохання виявляється у готовності пожертвувати своїм комфортом та щастям за блага інших людей.

Кожна філософська школа та напрямок пропонує власне розуміння кохання, але у всіх цих поглядах можна виділити деякі спільні риси. Вони вказують на те, що кохання є не тільки емоційним досвідом, але й моральним та духовним станом. Кохання вимагає від нас відкритості, взаєморозуміння, вміння слухати та бути терплячими.

Кохання також відображається у наших відносинах із оточуючими людьми. Воно підтримує нашу спільноту, сприяє взаємодії та розвитку. Кохання має силу змінювати наше життя, збагачувати його емоціями та надавати сенсу.

По суті, кохання - це складна та багатогранна емоція, яка має свої відображення у філософських ученнях. Незалежно від філософської позиції, кохання вважається одним з найважливіших аспектів людського життя. Воно надає нам силу, натхнення та можливість розширити свій духовний світ, сприяючи взаєморозумінню, згуртованості та розвитку як індивідуального, так і колективного.

Одна з ключових парадигм кохання в філософії - це підхід, що базується на ідеї безумовної любові і милосердя до всього живого. Наприклад, в індійській філософії виокремлюється концепція "космічного кохання" (prema), яке охоплює усіх тварин та всесвіт. Ця філософія вважає, що кохання - це сутність всього буття і рушійна сила всього життя.

У філософії Е. Левінаса, та інших представників феноменології, кохання вважається джерелом відкритості до іншого, до "іншого як обличчя". Це означає, що у відносинах з іншими людьми ми виявляємо свою внутрішню сутність та стаємо відповідальними за них. У філософії Сартра кохання розглядається як ситуація, у якій ми стикаємося з власною свободою та свободою іншої людини. Кохання передбачає взаємну свободу та повагу до індивідуальності кожного.

Клайв Стейплз Льюїс у своїй книзі «Чотири кохання» виділяє чотири підвиди, якщо так можна сказати, кохання: прихильність, дружба, закоханість, милосердя. Але ці поняття він дає у християнському контексті, з релігійного розуміння.

Протягом усього існування світу найкращі уми людства намагалися розгадати: «Що таке кохання?». Хто знає, чи вдалося їм наблизитися до цієї таємниці, чи це можливо взагалі? Адже ми можемо описувати лише те, що зрозуміло, що ми можемо усвідомити, чи, інакше кажучи, те, що у нас перед очима. Таким чином, філософія надає різні підходи до розуміння кохання, пропонує різні концепції та ідеї. Важливо пам'ятати, що кохання є складною та

багатогранною темою, яка не може бути повністю охоплена одним поглядом. Вона залишається предмет постійного дослідження та роздумів.

«УКРАЇНСЬКЕ» ЯК КУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН: ЗГАДАТИ МИНУЛЕ, АБИ ПОБУДУВАТИ МАЙБУТНЄ

**Софія Семенчук,
Наталія Лютко**

Культура - це сфера духовного життя суспільства, що охоплює насамперед систему виховання, освіти, духовної творчості (особливо мистецької), а також установи й організації, що забезпечують їхнє функціонування (школи, вузи, клуби, музеї, театри, творчі спілки, товариства тощо). Водночас під культурою розуміють рівень освіченості, вихованості людей, а також рівень оволодіння певною галуззю знань або діяльності (культура виробництва, культура праці, культура мовлення, правова культура, моральна культура, культура побуту тощо).

Сучасна культура постає як системний спосіб буття, який охоплює усі простори існування людини (своєрідне «культурне поле» людської діяльності), які взаємодіють між собою. Культура, як спосіб організації суспільного, групового та індивідуального життя, припускає можливість найрізноманітніших варіантів виявлення буття у часі і просторі.

Унікальність української культури виникла та розвивалась під впливом низки факторів, зокрема географічних, історичних та мовних. Ці чинники мають коріння ще з доісторичних часів і є основою формування сучасної України та її цінностей. Географічне розташування та особливості природного середовища вплинули на формування української культури і сприяли розвитку унікальних традицій та звичаїв. Історичні події, такі як князівські держави, козацтво та боротьба за незалежність, залишили свій слід у колективній пам'яті українського народу і вплинули на формування його культурної ідентичності. Мова, як невід'ємна складова культурного феномену, також має важливе значення для української культури, оскільки вона є засобом спілкування, передачі знань, мистецтва та літератури.

Ці чинники, що пронизують українську культуру, стали основою для формування сучасної незалежної України та її цінностей. Вони стали фундаментом, на якому будується сучасне суспільство, його матеріальний та духовний розвиток. Географічні особливості України, розташування в серці Європи, вплив сусідніх країн, формування культурного мікроклімату – все це впливає на процеси самоідентифікації українського народу та формування його національної свідомості.

Українська культура має свої коріння в давнині, вплив географічного та історичного контексту на її формування є неперевершеним. Незліченні століття внесли свій внесок у розвиток української культури. Проте, на протязі історії, спеціальні комісії, дії царів та генсеків, намагалися позбавити нас нашої культури, історії та свідомості, заперечували нашу самобутність, переписували нашу історію. Та на щастя, сьогодні все більше доказів свідчать про унікальність, оригінальність та глибину української культури.

Українська нація історично виробила самобутній світогляд, незважаючи на те, що її визнання різні люди сприймають по-різному, що деякі з нас вагаються визнавати себе українцями. Сотні років імперського гніту та 70 років українського геноциду зробили свою чорну справу, розклали високодуховне, мудре, працелюбне українське суспільство. Сьогодні

продовжується формування національного світогляду і національної свідомості. У нелегких культурно-історичних умовах сформувалась така система поглядів, переконань, ідеалів, які становлять основу національної духовності. Вона базується на морально-етичній спадщині, традиціях, звичаях української нації, її історії і реальності. Фундаментом, основою українського світогляду і української свідомості є такі поняття, як людина, Земля, світ, народ, любов, віра, нація, духовність, народна мудрість (етнософія), уявлення про світобудову, першопричини людських вольових спонук до діяльності, до творчої праці. І звичайно, справедливість. Де панує справедливість, там панує прогрес. В умовах незалежності відбувся злет національного духу, почалося українське культурне оновлення, українська мова розширює терени свого функціонування навіть без підтримки держави.

Потроху доходимо розуміння того, що національна культура є найважливішим здобутком, а стан культурної самосвідомості громадян України є важливим показником її розвитку.

Культура відображає сутність та ідентичність народу, відіграючи важливу роль у формуванні суспільства. Українська культура, з багатовіковою історією і глибокими коріннями, є надзвичайно багатшаровою і вартою уваги. Її вивчення та збереження є не лише обов'язком кожного українця, але й ключовим фактором для будівництва майбутнього.

Згадування минулого - це не просто акт ностальгії або спогадів. Це нагадування про те, звідки ми походимо, про наші корені, які сформували нашу національну ідентичність. Минуле України було наповнене труднощами, але також його пронизували велич і мужність українського народу. Культурні досягнення, мистецтво, література, музика, народні звичаї і традиції - все це складові українського культурного феномену.

Засуджуючи приниження та пригнічення української культури протягом довгих століть, ми повинні пам'ятати, що лише шляхом осягнення минулого можна зрозуміти поточну ситуацію та визначити шлях до майбутнього. Стрімкий розвиток сучасного суспільства неможливий без врахування своєї спадщини. Наше культурне минуле має стати вихідним пунктом для нових досягнень.

Українська культура має потужний потенціал для інновацій та творчості. Вивчення історії, мови, літератури, народної творчості та мистецтва допомагає нам розкрити свої внутрішні резерви, розвивати свій креативний потенціал і сприяти інноваційному мисленню. За допомогою культурних цінностей, які передаються з покоління в покоління, ми формуємо себе як народ і встановлюємо своє місце в світі.

Протягом останніх десятиліть Україна вступила на шлях реформ, спрямованих на підвищення свого міжнародного статусу і економічного розвитку. Однак, успіх будь-якої нації залежить не лише від економічного потенціалу, але й від збереження та просування своєї унікальної культурної спадщини. Українська культура, з її глибокими коріннями і розмаїттям, може стати магнітом для туристів, привернути іноземні інвестиції і сприяти розвитку країни в цілому.

Проте, щоб побудувати майбутнє на основі української культури, потрібно здійснити кілька кроків. По-перше, необхідно встановити механізми збереження та відтворення культурних цінностей, зберегти мову, народні традиції і звичаї, охороняти історичні пам'ятки. Крім того, важливо підтримувати та розвивати сучасне мистецтво, літературу і музику, надаючи творчим людям можливість самовираження і розкриття свого потенціалу.

По-друге, українська культура повинна стати доступною для усіх прошарків суспільства, незалежно від соціального статусу чи місця проживання. Необхідно розширювати можливості для культурної освіти, організовувати заходи і фестивалі, які сприятимуть популяризації української культури та залученню громадськості. Крім того, важливо розвивати культурний туризм, що дозволить не лише привернути увагу іноземних гостей, але й ознайомити українців з багатством своєї власної культури.

Окрім збереження і просування української культури всередині країни, ми також маємо враховувати її роль на міжнародній арені. Україна повинна активно співпрацювати з іншими країнами у галузі культурних обмінів, арт-проектів, міжнародних фестивалів. Це допоможе залучити увагу світової громадськості до української культури, просунути її як важливу складову світової культурної спадщини і забезпечити культурну дипломатію країни.

Українське як культурний феномен має великий потенціал вплинути на майбутнє країни. Воно є невичерпним джерелом натхнення, інновацій і єдності. Згадування минулого і просування української культури у майбутнє відкриває шлях до розвитку суспільства, покликаноного будувати сильну, творчу і процвітаючу Україну.